

# SPIS TREŚCI

## **POLSKIE SIŁY ZBROJNE**

Mirosław Surdej – 1 Dywizja Pancerna ..... 3

Prawdziwie „od podwoły do czołga”, jak w tytule wspomnień gen. Stanisława Maczka, taką drogę trzeba było przejść, by powstała 1 Dywizja Pancerna. A kiedy już ruszyła na szlak bojowy w zachodniej Europie – była nie do zatrzymania. Wyzwalała kolejne miasta. Wzbudzała tym szacunek ich mieszkańców do Wojska Polskiego. Trwa on do dziś.

Dariusz Iwaneczko – Oddany świętej sprawie Ojczyzny

Generał Stanisław Maczek (1892–1994) ..... 17

Bartosz Janczak – Pułk Ułanów Karpackich

Narodziny tradycji i szlak bojowy ..... 27

Dariusz Zbieczuk – 305 Dywizjon Bombowy

„Ziemi Wielkopolskiej i Lidzkiej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” ..... 37

Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk – Dylematy żołnierzy

Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie ..... 55

Po zakończeniu II wojny światowej żołnierze PSZ znaleźli się w bardzo skomplikowanej sytuacji. Mieli dwie możliwości – pozostać na emigracji lub wrócić do kraju. Realia polityczne w Polsce „ludowej” budziły jednak słuszne obawy przed powrotem do Ojczyzny. W dokumentach organów bezpieczeństwa byli oni nazywani „elementem politycznie wrogim”.

Tomasz Szturo – Siła pięknego ducha

Rzecz o Beacie Obertyńskiej ..... 67

Kinga Hałacińska – Aktorka  
w batalionie teatralnym czasu wojny  
Jadwiga Domańska (1907–1996) ..... 76

## KOMENTARZE HISTORYCZNE

Ksawery Jasiak – Operacja Konspiracyjnego  
Wojska Polskiego na Radomsko ..... 89

Tadeusz Wolsza – Powikłane losy  
polskich mistrzów gry szachowej  
W stulecie Polskiego Związku  
Szachowego ..... 105

Bartosz Januszewski – Prowadziłem  
Polaków na morze...  
Wychowawcza działalność  
gen. Mariusza Zaruskiego ..... 120

## SYLWETKI

Marek Klecel – Szkic do portretu  
Józefa Czapskiego, świadka XX wieku ... 133

Józef Czapski, legendarny „kurier z Katynia”, poszukujący polskich  
oficerów w stalinowskiej Rosji, znał dobrze zarówno Rosję dawną,  
jak i nową, carską i bolszewicką – jako weteran Wielkiej Wojny,  
rewolucji bolszewickiej i wojny polsko-sowieckiej 1920 r.

Ksawery Jasiak – Bohater pogranicza – ofiara  
Zbrodni Katyńskiej  
Komisarz Edward Makowski (1891–1940) .... 148

## KSIĄŻKI

Aleksandra Szwarc – Polska Marynarka  
w II wojnie światowej ..... 156

Mateusz Kubicki,  
*Polacy na morzach i oceanach w latach II wojny światowej*,  
Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej,  
Warszawa 2025, 344 s.  
(Seria „Biblioteczka Szlaków Nadziei”).

### Kolegium:

dr Wojciech Frazik, Adam Hlebowicz,  
dr Kazimierz Krajewski,  
dr hab. Mariusz Krzysztofiński,  
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,  
prof. Piotr Niwiński, Jan M. Ruman,  
dr hab. Krzysztof Sychowicz,  
ks. dr hab. Jarosław Wąsowicz

### Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji  
(tel. 22 581 88 13,  
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),  
Jakub Gołębiowski  
(jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),  
Kinga Hałacińska  
(kinga.halacinska@ipn.gov.pl),  
Romuald Niedzielko – zastępca redaktora naczelnego  
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),  
Jan M. Ruman – redaktor naczelny  
(jan.ruman@ipn.gov.pl),  
Anna Zechenter  
(anna.zechenter@ipn.gov.pl),  
Piotr Życieński – fotoreporter

### Projekt graficzny, projekt okładki i łamanie:

Katarzyna Dziedzic-Boboli

**Korekta:** Beata Stadryniak-Saracyn

### Adres do korespondencji:

ul. Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

### Kolportaż:

tel. 22 544 57 19  
(joanna.pszczota@ipn.gov.pl)

### Druk:

Drukarnia Leyko Sp. o.o.

### Na okładce:

Gen. Stanisław Maczek jako dowódca 1 Dywizji  
Pancernej; na lewo od generała płk Kazimierz  
Dworak, zastępca dowódcy dywizji,  
Wielka Brytania 1944 r. Fot. NAC